

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Francisci Tvrriani Societatis Iesv, Aduersùs Magdeburgenses Centuriatores pro Canonibus Apostolorum, & Epistolis Decretalibus Pontificum Apostolicorum, Libri Quinq[ue]

Torres, Francisco de

Coloniae, 1573

VD16 T 1629

Cap. VI. Quomodò ex locis scripturae sanctae de co[n]firmandis fratribus
in fide per Petrum, co[n]cludatur, super Petrum aedificatam esse
ecclesiam: & quomodò qui Petrus propriè vocatus est, idem ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-29685

inquit, scilicet cum Iacobus propter expositionem Petri Principis Apostolorum, & verba prophetarum illi consona, iudicauit non esse legis obseruationem à gentibus requirendam. Omnes igitur, tum Apostoli, tum presbyteri, & omnis ecclesia, firmitatem sententiæ ex Petri expositione cum Prophetarum testimonijs consentiente duxerunt. quam formam vniuersa deinceps concilia ritè habita, tenuerunt, vt eorum decreta non, nisi auctoritate Pontificis, firma essent: vt, sicut Benedictus 3. ad Igmaram Rhemensis Archiepiscopum de Synodo eius à Pontifice Romano confirmanda ante septingentos annos scripsit, quæstio indè nullis aliquandò temporibus oriatur: & aspirantes in Deo anhelitus, compressi funditùs perpetuò maneant, nè ampliùs illorum contradicentium aduersitatibus Dei conturbetur ecclesia, sed omnibus eruta sæuæ pertractationis erroribus, vnita semper in Christo permaneat. Ob eandem causam Leo magnus Chalcedonensem Synodum confirmauit, vt ipse in epistola ad Marcianum Imperatorem testatur: Nè, inquit, per malignos interpretes dubitabile videatur, vtrum, quæ in Synodo Chalcedonensi per vnanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem, hæc ad omnes fratres & Coepiscopos nostros, qui prædicto concilio interfuerunt, scripta direxi, & quæ sequuntur. Hæc quoque fuit causa, cur Tridentina Synodus contra ætatis nostræ hæreticos habita, nupèr à Pio 4. Pontifice Romano confirmaretur. ad Pontificem enim pertinet *ἡ ἐκείνη ἐπιτομή ἀπὸ φασίμ*, id est, confirmare, ac ratam habere Synodi sententiam, vt Photius Constantinop. ad Nicolaum primum scripsit. & magnus Basilius cum peteret à Pontifice Rom. vt mitteret Legatos suos ad Orientem cum Actis concilij Ariminensis, vt ea rescinderet, confitetur Pontificem Rom. *ἡ ἐπιτομή ἀπὸ φασίμ* (hoc enim verbo vtitur) id est, ius & auctoritatem habere in his, vt ex epist. eius ad Athanasium, in qua hæc scribit, perspicui potest. Immò illud hinc obseruatione dignum est: cum dixit beatus Petrus, Ab antiquis diebus elegisse Deum gentes, vt audirent verbum euangelij per os eius: id est, eos, qui aderant, scire, significasse *τὸ ἀκούειν*, id est, auctoritatem sibi à Deo datam, quæ conuenienter scripturæ sanctæ ad confirmandam fidem omnium, & verbi prædicationem pertineret: hæc enim ratione *τὸ ἀκούειν*, id est, auctoritatis excepta, æquè omnes ad prædicandum verbum euangelij Deus elegerat: sed ratione, vt dixi, auctoritatis ipse erat os omnium.

Vnde ducta forma, vt concilia auctoritate pōt. Rom. confirmantur

Quid in Act. significet, quod Petrus dixit, elegisse Deum gentes, vt per os eius audiret euangelium.

Quomodo ex locis scripturæ sanctæ de confirmandis fratribus in fide per Petrum, concludatur, super Petrum ædificatam esse ecclesiam: & quomodo qui Petrus propriè vocatus est, idem quoque Petra translata secundum consuetudinem scripturæ dictus est: & de comparatione promissionis factæ Abraæ cum promissione facta Petro, & de testimonijs veterum patrum Græcorum & Latinorum, qui sic interpretati sunt, Super hanc Petram, id

L 3 est,

est. *super Petrum, Tertullianus, Cyprianus, Athanasius, Ambrosius, Hilarius, Eusebius Alexandr. Hippolytus, Hieronymus, Augustinus, Cyrillus, Theodoretus, Theophanes Cerameus, Basilius, Chrysostomus, & alij. Cap. 6.*

Satis haec tenens, ut opinor, exemplis scripturae sanctae demonstratum est, quemadmodum beatus Petrus, ut ei Dominus praecipit & sanxit, fratres in fide sua, pro qua Dominus orasset, firmaverit. Ex quibus locis, apud eos quidem, quos aut tarditas ingenij, aut malitia non impedit, quin consequentia & repugnantia videant, clarè iam apparet, Ecclesiam Catholicam super eum esse aedificatam, cui Dominus mandavit, ut fratres & fra-

*Quid ex qua
Petri autori-
tate, neces-
sario & verè
sequatur.*

trum ecclesias in fide, instar petrae, fulciret ac solidaret. Etenim si concedant Petro hanc auctoritatem firmandi fratres in fide, vident certè necessario consequens esse, ut simul concedant, super eius auctoritatem ad firmandum in fide sua, pro qua oravit Dominus, aedificatam esse ecclesiam fratrum. Nam si non potest esse ecclesia fratrum, nisi auctoritate eius stabilietur ac firmetur, ergò super eam aedificatur: quod enim non firmatur, super id, quo firmum efficitur, aedificatur. super Petrum igitur habentem auctoritatem ad firmandum in fide sua, aedificata est ecclesia, auctoritas enim non potest esse separata *ἁπλῶς*, id est, secundum habitudinem, ab eo cuius est auctoritas. quare necessario confitendum est, quod Dominus dixit, Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam: perinde esse, ac si diceretur, Tu es Petrus. sic enim voluit Dominus, ut propriè vocaretur, cum ei dixit, Tu es Simon Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur

Matth. 16.

*De nomine
Petri propriè
& de nomine
petrae meta-
phorico, siue
translato.
Consuetudo
scripturae tra-
sferendi à pro-
prio nomine
ad translatus.*

Petrus: & super te, qui posthac eris petra, aedificabo ecclesiam meam. Itaque, quem vocauerat Petrum, nomine imposto à petra, ut beatus quoque Hieronymus in commen. Matth. testatur, rursus statim vocavit petram metaphoricè, nomen enim, quod lapidi conuenit secundum naturalem firmitatem, ad Petrum propter firmitatem fidei eius, & propter firmandi in ea fratres auctoritatem, translatus est: sicut aliàs Scriptura sancta facere solet, transire scilicet à proprio nomine ad translatus. ut cum ait: Vidit Petrum, & Andream fratrem eius, mittentes retia: erant enim piscatores: & ait illis, Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. & apud Lucam, Stupor, inquit, circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant, *ἐπὶ τῆ ἀγρῆ τῆ ἰχθυῶν*, id est, super captura piscium: & Dominus dixit, Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens. Graecè est, *ἰσχυρῶν*, dictum à *ἰσχύς* *ἰσχύς* *ἰσχύς*, id est, à praeda viua, ratione carente, cui propriè conuenit, translatus verò est ad homines. Ecclesiam igitur aedificatam esse super Sedem Apostolicam, id est, Romanam, ut sanctus Anacletus ait, quod Magdeburgenses accusant, non intelligentes neque quae loquuntur, neque de quibus affirmant, esse aedificatam super firmam fidem & immobilem Romanam pontificis auctoritatem: Hoc enim significare solet in scriptura sancta sedes, ut veteres obseruauerunt, τὸ ἰσχυρῶν καὶ ἀμετακίνητον; ut illud, Parata sedes tua

*Quid signifi-
cet aedificatam
esse ecclesiam
super sedem
apostolicam.
Ysal. 92.*

sedes, ut veteres obseruauerunt, τὸ ἰσχυρῶν καὶ ἀμετακίνητον; ut illud, Parata sedes tua

tuā extunc. Sedem itaque vocavit sanctus Anacletus metaphoricè eum, quem Dominus translate quoque vocavit petram *διὰ τὴν στερέωσιν*, id est, propter firmitatem fidei, pro qua Dominus oravit, & in qua firmare fratres iussit. Quod si adhuc contendunt isti, non esse accipiendum de Petro, quod Dominus dixit, Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: quæramus rursus ab eis, quare Dominus nomen mutavit Simoni, cum dixit ei, Tu vocaberis Cephàs: quod nomen idem postea interpretans, à petra, quam Syri & Hebræi propter linguæ viciniam Cephàn vocant, ut beatus Hieronymus in comment. epist. ad Galatas, author est, Petrum vocavit, cum ei dixit, Et ego dico tibi, quia tu es Petrus: quod perindè est, quasi diceret: Et ego impono tibi nomē Petrus, ut Marcus euangelista interpretatur, cum ait, Et imposuit Simoni nomē Petrus. Dictū est, vnde sit appellatus Petrus, scilicet à petra. Quare aut sic à petra appellatus sit, statim declarat idē Dominus, subiungēs: Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: illa enim coniunctio &, pro Quia, accipitur hoc loco: ut solet aliàs frequenter in scriptura. Ut sit perindè, ac si diceret: Hoc nomen Petrus à petra tibi impono, quia super te tanquam super petram ædificaturus sum ecclesiam meam. Sic etiā, cum Deus nomē imposuit Abraæ, mutato vetere, causam cōtinuò reddidit. postquam enim dixit, Tu vocaberis Abraā: statim subiunxit, Quia patrē multarū gentiū te constitui: hoc enim sonat nomen Abraæ, Patrem multitudinis. Hoc ergo nomine Abraæ voluit Deus testatum esse omnibus & notum, qui essent in filijs Abraæ & Dei, habendi: scilicet, non filij carnis, id est, nati ex sanguinibus, sed nati ex aqua & spiritu S. secundum Dei promissionem, sicut Isaac natus est Abraæ secundum promissionem, non ex sanguinibus: (desiderant enim Sarra fieri muliebria, sicut scriptura testatur) id est, natus est, non agente natura, sed gratia & virtute Dei, qui hoc promisit Abraæ, cum esset corpus eius (ut Apostolus ait) emortuum: quippe qui erat propè centum annorum, & vulua Sarra emortua. Vnde pulchrè beatus Chrysoströmus conferens ortum nostrum spiritualement cum illo Isaac secundum promissionem, sic in homilia de mutatione nominis Pauli & Abraæ, scribit, ὡς περ γὰρ ἐκεῖ χάρις ἐργάσατο, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. προῦλθεν ἐκεῖνος ἀπὸ μητρὸς κατεφυγμένος, ἀνέβησεν δὲ ἀπὸ ὑδάτων ψυχρῶν. ὅπερ οὖν ἐκεῖνο ἡ μήτρα, ταῦτο σοὶ ἡ κοιλμβήθρα. εἶδες τόκου συγγένειαν. εἶδες χάριτος συμφωνίαν, εἶδες πανταχοῦ τὴν φύσιν σχολάζουσαν, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ τὸ πᾶν ἐργαζομένην, διὰ τοῦτο κατ' ἐπαγγελίαν τέκνα ἐσμέν. Interpretemur nos eisdem ferè verbis: Ut enim, inquit, gratia illic operata est, sic etiam hic, editus est ille ex utero, qui frigore obriguerat: & tu ex aquis frigidis ascendisti. Quod igitur illi fuit uterus, hoc tibi fons baptismi. Hac cognatio utriusque partūs: hac consensio utriusque gratiæ, utrobique vacat natura. Omnia efficit vis Dei. ob hanc causam filij sumus secundum promissionem Isaac. Hactenus de Abraam patre multarum gentium,

Ioan. I.

Matth. 16.

Mar. 3.

Gen. 17.

De comparatione.

Gen. 18.

Rom. 4.

*Comparatio
filii Abraæ,
& promissio-
nis ei factæ,
cum fide Pe-
tri, & pro-
missione ei
factæ.*

Gen. 17.

Sap. 6.

*Act. 10.
Matth. 16.*

tum, & de mutatione nominis eius: in quo tanquam in columna perpetua, ut ait idem Chrysostomus, promissionem Deus inscripsit. Redeamus ad Petrum, multarum quoque gentium, id est, innumerabiliū ecclesiarum patrem & rectorem, in cuius nomine à Domino imposito, & à petra ducto, tanquam in columna quadam ante conspectum omnium collocata, monumentum ecclesiæ super eum ædificatæ, & promissionis fidei nunquam defecturæ positum à Christo est, quo etiam maximè admonere nos voluit, tandiū ecclesiam aliquam, ecclesiam Dei esse, tandiū super Petrum ædificata esset. Hoc enim significavit, cum dixit, Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Perindè enim est hoc, ut si diceret, non erit mea ecclesia, nec ego ero Deus eius, nisi sit Petri ecclesia secundum fidem & obedientiam. Ad eundem enim modum postquam dixit Abraæ, Vocaberis Abraam, quia patrem multarum gentium te constitui: subiungit paulò post, Et statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis fœdere sempiterno, ut sim Deus tuus, & feminis tui post te. Quæ hanc vim habent, ut si dictum sit, Non ero Deus, nisi eorū, quorum tu eris pater secundum fidem & promissionem. Quòd si Abraæ fides meruit, ut fieret pater multarum gentium: cur hæretici & schismatici non credunt, insignem illam Petri fidem, principatum omnium ecclesiarum Dei meruisse, ita ut super firmamentum potestatis eius Episcopalis, ecclesia catholica, tanquam super petram firmam ædificata esset? idcirco enim quem Petrum propriè appellauerat, statim aptissima translatione petram (ut paulò antè dixi) appellavit, quasi firmamentum: quia is, qui bonis legibus alijs præest, firmamentum est solidum statūs eorum, sicut in sapientia Salomonis scriptum est: Rex sapiens stabilimentum populi. Sed videamus, quæ illa insignis & illustris fides Petri fuerit, cui isti tantū principatum ecclesiasticæ hierarchiæ deferre nolunt. fuit enim fides totius Trinitatis: Tu es enim (inquit) Christus filius Dei viui, id est, filius genitus ex substantia Dei patris, cuius vita vera est ipsa natura diuinitatis. Cum autem confessus est Petrus, esse Christum filium Dei naturalè, in eo simul confessus est spiritum sanctum, à quo vnctus est, Deo patri & Deo filio æqualem ac consubstantialem. Si enim spiritus sanctus in vngendo Christum minister fuisset gratiæ alterius, quomodo (inquit beatus Cyrillus lib. 7. de Trinitate) potuisset Christus esse ab eo vnctus, ut esset Rex? Iesum Christum enim à Nazareth vnxit Deus spiritu S. & virtute, ut idem Petrus in Actis Apost. ait. Quod quidem tunc pater cælestis eidem reuelavit, cum reuelavit esse Christum filium Dei viui: Nec enim reuelare potuit Petro, esse hunc verum Christum, id est, verè & diuinè vnctum, ut potè filiū Dei factum hominem, nisi fidem spiritūs S. à quo erat vnctus, reuelaret. Hæc ergo est illa fides admirabilis, quam non caro & sanguis Christi Petro reuelârunt: quia non cepit hanc fidem Petrus, eò quòd Christum secundum carnem cognosceret, immò hoc potiùs obstabat. Sic enim beatus Hieronymus

mus in libro, quem de circuncisione scripsit, interpretatus est. Nunquid enim, ait, caro & sanguis Petri obstabant, quin filius Dei diceretur? non, inquam, sed potius Domini caro & sanguis, in quibus dum homo cernitur, quod erat Dei filius, non credebatur esse quod erat. Impossibile enim hominibus videbatur, Deum credere esse, cum hominem viderent: & tantam maiestatem, in qua inhabitat omnis plenitudo diuinitatis, quam ipse non capit mundus, in corpufculo etiam despectæ imaginis inclusam. Ait ergo: Non hæc caro mea tibi & sanguis me esse Dei filium prodiderunt: immò ista non patiuntur, me hoc credi. Hactenus interpretatio Hieronymi. Quid igitur rationi conuenientius, aut diuina admiratione & laude dignius fieri poterat, quàm vt is toti ecclesiæ catholicæ præficeretur, qui & primus, & nomine omnium Apostolorum, excellentissimam illam totius Trinitatis fidem testatus & professus est? in cuius professione per baptismum regeneramur, ac membra ecclesiæ efficitur: & ad ecclesiam primogenitorum, qui conscripti sunt in cælis, accedimus, digni habiti, sicut Apostolus ait, in partem fortis sanctorum in lumine. Quòd si isti (dicam iterum) fidem Col. 1. Abrahæ meruisse credunt, vt fieret pater multarum gentium, cur non sit eisdem credibile, meruisse hanc talem ac tantam fidem Petri, vt fieret pater & rector multarum ecclesiarum? Ac rursus, si Deus fidem Abrahæ ita honorare voluit, vt illos tantum voluerit suos esse, seq̃ eorum Deum, qui essent filij Abrahæ secundum fidem: cur isti credere nolunt, ita Christum Dominum beatum Petrum, ob fidem illam admirabilem totius Trinitatis, honorare voluisse, vt illam tantum ecclesiam suam esse voluerit, seq̃ illius Deum esse, quæ esset Petri? Hoc enim significabat, vt paulò antè dixi, illud, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: vt perindè esset, quasi diceret, Illa erit ecclesia mea, & ego illius Deus, cui tu præeris, & successores tui post te in generationibus suis: Hi enim sunt semen quoddam spirituale beati Petri principis Apostolorum. Deniquè, si Deus Abrahæ promisit, in Gen. 22. quiens, Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, (quia scilicet Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum, sicut beatus Ioannes ait: 1. Ioan. 5. & hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra) & hanc promissionem factam Abrahæ, hæretici non negant: cur potius negare audent, quod beato Petro promisit, aduersus ecclesiam, quæ super eum ædificata esset, nullas vires portas inferorum vnquam habituras esse, id est, nunquam esse interituram, quia scilicet nunquam fides ecclesiæ Romanæ, pro qua Christus orauit, defectura esset? Interitum enim significant hîc portæ inferi, vt Euseb. Cæsareen. in libris de demonstr. Euang. annotauit. Sed qui plura in hunc locum Euangelij, de ecclesiâ super hanc petram ædificata, desiderauerit, nè eadem hîc repetamus: legat, si placet, qui ex scripturis sanctis cum eo loco ad interpretationem collatis, in primo libro de summi Pontificis supra concilia auctoritate, iam pridem scripsimus. Adhibeamus verò deinceps testimonia eorum, qui sic hunc locum euangelij inter-

pretati sunt, nè quid à nobis aduersus prauos interpretes scribentibus requiratur: testimonia dico veterum patrum, doctrina & sanctitate præstantium, qui petram de Petro, super quem ædificata sit ecclesia, acceperunt. quòd si illos quoquè, quanuis non Pontifices, neque apud Magdeburg. hac ratione inuidiosos, indoctissimè tamen & insullissimè interpretatos homines superbissimi dixerint, vt de Anacleto Apostolico pōtifice dicere ausi sunt, more suo facient: qui, quæ ignorant, blasphemant: & quæ nolunt, negant, sed spero rursus & confido, plerosque eorum, quos ipsam deceperunt, cum hæc legerint, istorum potius non solùm ignorantiam & malitiam, sed amentiam & temeritatem cognituros. Beatus ergò Hieronymus incredibili lectione & eruditione, & in literis sanctis exercitissimus, in epistola ad Marcellum aduersus Montanum: Petrus, inquit, super quem Dominus fundauit ecclesiam: & si hoc loco Erasmus homo audax, nè dicam, præceps, ausus est Hieronymum repræhendere. Hoc, inquit, in præsentia detorquet ad commendationem Petri. nec enim Petrus est fundamentum ecclesiæ, cum Paulus dicat, Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus. Non distinguit iste author, quid intersit inter fundamentum *θιαρχικόν*, spiritum subministrans, & vt Apostolus ait, caput super omnia, quod est Christus Iesus: & fundamentum hierarchicum, & *ὑπουργικόν*, hoc est, ministeriale, cui spiritus subministratur, caput sub Christo; & ex numero omnium creaturarum, quod est Petrus. Nemo itaq; potest ponere aliud fundamentum *ἰσότιμον καὶ ἀντισθενὸν*, id est, æqualis honoris, ac per se forte, præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus. Sed prosequamur testimonia. Rursus idem Hieronymus in Commen. Marth. Ac secundum metaphoram petra, rectè (inquit) dicitur ei, ædificabo ecclesiam meam super te. Item in commentarijs Hieronymi prolixioribus, eruditissimis, quos in psalmos scripsit, qui in multis bibliothecis manu scripti extant, psal. 15. Immutabo (inquit) nomina illorum, & de Simone Petrum faciã, quia super petram illius, mea fundata est ecclesia: de filijs Zebedæi, filios tonitru: sublimia enim illis euangelij commissurus sum sacramenta. Rursus idem Hierony. in Esa. cap. 2. Vndè super vnum, inquit, montium fundat ecclesiam, & loquitur ad eum, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Nescio an audebunt dicere Magdeburgenses, qua sunt impudentia, indoctissimum quoquè Hieronymum, sicut Anacletum ausi sunt. Cyrillus *ἐν τοῖς ἑορταστικαῖς, πέτρα γὰρ καλεῖται, καὶ τὰς κλεῖς τῆς ἐκκλησίας πιεῖνεται, πέτρα δὲ οἱ μαι παρωνύμιον ἕτερον οὐδὲν ἢ ἀκατάσεισος καὶ ἐδραιωτάτη τοῦ μαθητοῦ πῖσις κέκληται, ἐφ' ἣ καὶ ἀδιαπτῶτος ἐρήρξει καὶ διαπέπηγεν ἡ ἐκκλησία χριστοῦ καὶ αὐταῖς ἀνάλωτος ταῖς ἀδου πύλαις εἰς αἰεὶ διαμένεσα.* Interpretemur Latine: Petra, inquit, vocatur, & ei clauis ecclesiæ creditæ sunt. Petra verò nihil aliud, vt arbitror, vocatum est nomine ducto à Petro, quàm immobilis & firmis-

ma

I. Cor. 3.

ma discipuli fides, super quã ecclesia Christi ita fundata ac fixa est, vt sub-
 uerti non possit, & à portis inferni perpetuò tuta ac incolumis duret. Cùm
 ait, Petrum vocari petram in euangelio, & rursùs nihil aliud vocatum esse
 petram, quàm fidem Petri, significat Petrum vocatum esse petram à firmi-
 tate & immutabilitate fidei suæ: hæc verò duo, Petrus fide firmus, & firma
 Petri fides, non re, sed cogitatione tantùm separantur. August. in lib. contra
 epist. Donati: In Petro, ait, tanquàm in petra fundatam esse ecclesiam. quã
 sententiam atque loci euangelici interpretationem, autoritate beati Am-
 brosiij multorum ore celebratam, probauit libro priore retract. cap. 21. sic
 enim ait: Qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissi-
 mi Ambrosij, vbi de gallo gallinaceo ait: Hoc ipsa petra, ecclesia canente,
 culpam diluit. deinde subiungit idem August. Sed scio me postea sæpissi-
 mè sic exposuisse, quod à Domino dictum est, Tu es Petrus, & super hanc
 petram ædificabo ecclesiam meam, vt super hanc intelligeretur, quem con-
 fessus est Petrus, dicens: Tu es Christus filius Dei viui: ac si Petrus ab hac
 petra appellatus, personam ecclesiæ figuraret, quæ super hanc petram ædi-
 ficatur: & accepit clauis regni cælorum. non enim dictum est illi, Tu es pe-
 tra: sed, Tu es Petrus. Petra autem erat Christus, quem confessus Simon, *1. Cor. 10.*
 sicut eum tota ecclesia confitetur, dictus est Petrus. Priorem sententiam
 autoritate versuũ beati Ambrosij, & approbatione multorũ eos canenti-
 um probauit. de posteriore verò sensu, quia dubitabat, & nullius veterum
 patrũ autoritate probare poterat, admonere voluit inter cetera, quæ à se
 aliquandò dicta non probat, aut suspecta habebat, cuiusmodi est hoc. id cir-
 cò subiungit, Harum autem sententiarum, quæ sit probabilior, eligat le-
 ctor. Nos igitur priorem eligimus & sequimur, quæ non solum probabili-
 or est, sed huius loci euangelici magis propria. Non negamus ecclesiam esse
 fundatam super Christum, eumq; esse petram, sicut scriptum est, Petra aut
 erat Christus, sed illud affirmamus, scripturæ sanctæ & sanctorum patrum
 autoritate confirmati, Christum, qui est verum ecclesiæ suæ fundamen-
 tum, ædificasse ecclesiam super Petrũ tanquàm super petram: sicq; eum ap-
 pellasse translato à fortitudine & firmitate fidei eius, pro qua etiam idem
 Dominus postea orauit, nè vnquàm deficeret: & vt ea cæteros fratres fir-
 maret, eidem mandauit. Item B. Cyprianus fundatam esse ecclesiã super Pe-
 trũ frequenter affirmat in lib. de vnitae ecclesiæ, lib. 1. epist. epist. 3. lib. 4.
 epist. 9. in tractatu 2. de habitu virginum, ser. 3. de patientia, & in epist. ad
 Quintinum, quos omnes locos Magdeb. in 2. centur. cap. de doctrina di-
 ligenter quoque notârunt. credo, vt studium legendi ostentarent: vt inam
 sic possent studiũ intelligendi. Tertul. in lib. de pudicitia, Super te, inquit,
 ædificabo ecclesiam meam: & dabo tibi clauis, non ecclesiæ. & quæcun-
 que solueris, vel ligaueris: non quæ soluerint vel alligauerint. Sic enim
 & exitus docet, in ipso ecclesia extructa est: id est, per ipsum ipse clauis
 imbuit fidei. Hactenùs Tertull. Athanasius & Synodus Alexandrina in
 Aa 2 epist.

*De retracta-
 tione August.
 in interpreta-
 tione eius su-
 per hanc pe-
 tram, id est,
 Christum.*

Luc. 22.

epist. ad Felicem Pontificem Rom. Tu, inquit, es Petrus, sicut veraciter dicit diuinum eloquium, & super fundamentum tuum ecclesie columnæ sunt confirmatæ. Theodoretus in epist. ad monachos Constantinop. interpretans hunc locum euangelij, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, sic ait, *πῶς δὲ ταύτην τὴν ὁμολογίαν κρατύνω;* id est, hanc confessionem Petri roborans, super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. & rursus in epist. ad Eulalium Episcopum Armeniæ Persicæ, sic ait: Et beatum Petrum, cuius confessionem tanquam rupem quandam fundamentum ecclesie collocauit, permittit *σαλευθῆναι καὶ ἀρνηθῆναι*, id est, concuti & negari, & rursus illum erexit. Non dixit simpliciter, Confessionem fidei, fundamentum esse ecclesie, vt hæretici dicunt, sed Petri confessionem fidei: confessio enim fidei, quæ sit ecclesie fundamentum, est illa confessio fidei firmæ, quæ fuit Petri, & permanet in successoribus eius. Est itaque aduertendum, vt iterum admoneam, nè quis erret, vnum idemque esse re, fidem Petri firmam, & Petrum in fide firmum, ac proinde vnum idemque esse re, ædificatam esse ecclesiam super Petrum in fide firmum, tanquam petram: & ædificatam esse super fidem Petri, siue confessionem Petri firmam, tanquam petram siue rupem. vtraque enim cogitatione quidem distingui possunt, re verò non possunt, quod quidem quia Magdeb. non considerarunt, nec intellexerunt, sic in

” Centuria 5. de primatu loquentes, scripserunt: Fundamentum illud, Tu es
 ” Petrus, &c. quo Gelasius & alij, Felix Rom. Episcopus enervat in epist. ad
 ” Zenonem Imperatorem, in qua super confessionem Petri Iesum ecclesiam
 ” ædificasse indicat. Hæc isti. Super confessionem ergò Petri, dixit Felix, pro
 ” eo quod est, Super Petrum contentè. re enim ista, vt dixi, separari non pos-
 ” sunt. Theophanes cognomèto, Cerameus, Archiepiscopus Tauromenie in
 Sicilia, author in scripturis valde exercitatus & eruditus, in sermone de san-
 ctis Apostolis, sic ait: *ἐγὼ δὲ σοὶ λέγω, ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ τῇ ταύτῃ πέτρᾳ
 οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν, σὺ φησὶ πέτρος ὡν πέτρα γενήσῃ τῆς κατὰ λόγον πίστε-
 ως καὶ τῆς ἐδραζομένης ἐκκλησίας θεμέλιος, καὶ πρώτη τῆς πνευματικῆς οἰκοδο-
 μῆς ἀφορμή. ἐπὶ ὁμολογίᾳ γὰρ ταύτῃ τῆς ἐκκλησίας ὁ θεμέλιος στήσεται, τοιαύ-
 τῆς γὰρ τῆς κληρονομίας τεθείσῃ καὶ τὰ λοιπὰ δόγματα ἀσφαλῶς οἰκοδομηθήσ-
 ται.* Interpretemur Latinè: Ego verò, inquit, dico tibi, quod tu es Petrus, &
 super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: Tu, inquit, qui Petrus es,
 petra fies fidei verbi, & ecclesie firmatæ fundamentum, ac spiritualis ædifi-
 cationis primus editus. Super hanc enim confessionem fundamentum ec-
 clesie stabit: tali namque petra ac rupe collocata, reliqua dogmata firmè ac
 tutè ædificabuntur. Magnus Basilius in commentarijs Esa. c. 2. interpretans
 illum locum, Et erit in nouissimis diebus præparatus mons Domini: Do-
 mus Domini, inquit, in summis montium, ecclesia est, vt dixit Apostolus,
 oportet scire, quomodo oporteat in domo Dei conuersari, quæ est ecclesia
 Dei viuentis, cuius fundamenta sunt in montibus sanctis, ædificata enim
 est

1. Tim. 3.
 Psal. 186.
 Eph. 2.

est super fundamentum Apostolorum & Prophetarum. Deinde subiungit: Vnus ex his montibus fuit Petrus, quem petram appellauit, propter firmitatem maximam fidei, & infractum robur animi ad non cedendum iſtibus tentationum & periculorum, super quam petram promisit Dominus ædificare ecclesiam suam. Hactenus Basilius. Rursus idem Basilius in sermone de pœnitentiâ, cum audisset, inquit, petra es, laudem tulit: etsi enim petra est, nõ, vt Christus, petra: vt Petrus, petra. Christus enim est verè petra immobilis: Petrus verò, propter petram scilicet, est immobilis. donat enim Iesus dignitates suas, non exinanitus & exhaustus ipse, sed habens largitur. Lux est: Vos estis lux mundi. Sacerdos est: facit sacerdotes. Hactenus Basilius. Itè Eusebius Episcopus Alexâdrinus, de quo meminit Anterus Pont. in epistola sua, in homilia de resurrectione, explanans illud, Dicite discipulis eius & Petro: Dic, inquit, Petro, veni, nè metuas, οὐκ ἠλάττωσά σε τοῦ χοροῦ τῆς δόξης, οὐκ ἐχώρισά σε τῆς ἀξίας, οὐκ ἔστησά σε δεύτερον ἄλλου, οὐ δέδωκα ἄλλῳ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. μή δειλιάσῃς πέτρε, ὅτι σὺ ὑπῆρχες, τοιοῦτος καὶ εἶ, ὃ ἐάν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ φοβηθῆς πέτρε, ὃ ἐπηγγειλάμην πάλαι ἐπὶ τῆ πετρῶ μένη σου πῶς οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, vt non timeret Petrus, nè propter negationem, dignitatem apostolici principatus amississet, Veni, inquit, nè timeas: nihil tibi de gloria chori Apostolici minui: non te à dignitate remouii: non feci te secundum infra alterum: nõ dedi alteri clauas, nè timeas Petre. qualis eras, talis es. quodcunque ligaueris super terram, erit ligatū in cælis. nè timeas Petre. quod promisi, impleo: super terram fidem, quæ fit petra, ædificabo ecclesiam meam. fidem non alterius, sed quæ in Petro, vocauit petram, super quam promittit ædificare suâ ecclesiam. Beatus Hilarius lib. 6. de Trinitate, loquens de Petro Christum Dei viui filium confesso, Super hanc igitur, inquit, confessionis petram, ecclesiæ ædificatio est. Sed quia hoc Magdeb. vt sunt peruerſi interpretes, male interpretabuntur, item illud quod paulò post sequitur, hæc fides, ecclesiæ est fundamentum, necessaria cautio est, vt beatum Hilarium à falsa istorum interpretatione & peruerſa intelligentia vindicemus ac defendamus. Ergò super hanc petram cõfessionis, ecclesiæ, inquit, ædificatio est: rectè quidem & verisimè. sed quæro, confessio ista, super cuius petram ædificatio est ecclesiæ, cuiusnam hominis est, authore etiam Hilario, an cuiuscunq; an hæc fides in quo cunque sit, erit is ecclesiæ fundamentum? nec enim fides separata esse potest, quin alicuius sit, eius scilicet in quo est. vide quid sequitur, Hæc fides, subiungit Hilarius, regni cælestis habet clauas: quæro hîc rursus, cuiusnam hæc fides? nullius fortassè, aut omnium: vt vel nullus sit, qui clauas habeat regni cælorum, vel habeant omnes, quicunque fidem hanc habent, atque ità Christus vel non promiserit Petro, inquiens, Tibi dabo clauas regni cælorum: vel omnes in hac confessione beatos prædicauerit, & omnes fecerit Petros, ὃ cæcam istorum tarditatem. Ergò cum post illam beatissimi-

nam confessionem à Deo patre primùm magnificè reuelatam Petro, dixerit, Tibi dabo clauas regni cælorum, qui (vt ait idem Hilarius) promeruit super eminentem beatæ fidei suæ confessione locum, consequens necessariò est, vt in toto isto loco Hilarij, intelligenda sit confessio & fides Petri. Itaq; cum ait, Super hanc igitur confessionis petram ecclesia ædificata est, petram confessionis Petri intelligere oportet. Item cum ait: Hæc fides, ecclesiæ fundamentum est: fides, inquam, Petri: hoc est, Petrus hac sua fide ecclesiæ fundamentum est: sicut illud, quod statim sequitur, Hæc fides regni cælestis habet clauas: hæc fides, Petri scilicet, & non, vt in Hilario, quem Erasmus non tam correat, quàm more suo diuinando & audendo, & vt sibi videbatur, sentiendo, deprauauit, peruersè notatum est in margine sic, Fides, ecclesiæ fundamentum, habet clauas regni cælorum: & rursus in eodem loco lib. 6. sic, Super confessionis petram est ædificatio ecclesiæ: cum potius super petram confessionis Petri, sit ecclesiæ ædificatio: & fides Petri, ecclesiæ fundamentum, habeat clauas regni cælestis, id est, Petrus propter hanc fidem habuerit clauas regni cælorum: in qua potestate & fide iuxta orationem Dñi, pontifices Romani, Petri principis Apostolorum successores sunt vsque ad consummationem seculi. Sed quod interpretamur, Hæc fides clauas regni cælorum, id est, hæc fides Petri: Petrus, inquam, propter hanc fidem habet clauas regni cælorum, si mihi non credunt Magdeb. credant saltem illijpsi Hilario sui interpreti, qui paulò post, Ob hoc, inquit, beatus est: hæc reuelatio patris est: hoc ecclesiæ fundamentum est: hæc securitas eternitatis est. Deindè subiungit tanquàm suū interpres: Hinc regni cælorum habet clauas: hinc terrena eius iudicia, cælestia sunt: vt quæ paulò supra de fide & petra confessionis dixerat, apertè de Petro propter fidem & constantiam confessionis eius accipi voluerit. hanc formam loquendi plerique Pontifices post beatum Hilarium secuti sunt: vt illud, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, sic interpretarentur, id est, super hanc fidem, aut super hanc confessionem, vt Leo magnus, Agatho, Nicolaus primus, Adrianus primus, & alij, nè omnes enumerem. Sed admonui iam, nihil referre, siue Petrus propter firmitatem fidei, petra metaphoricè dictus sit, vt magni authores tum Græci, tum Latini, interpretati sunt: siue fides ipsa beati Petri, propter ipsius firmitatem, vt trunq; enim verum est: immò sola ratione hæc duo, vt sapius dicam, distinguuntur. non enim cum super Petrum ædificata est ecclesia, ædificata est super carnem Petri, sed super fidem Petri, quæ nõ humana, sed diuina erat, quam nõ caro & sanguis Petro, sed pater cælestis reuelauit. Vndè beatus Chryostomus homilia in pentecosten, interpretans illud, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Non dixit, inquit, Super Petrum ædificabo, non enim super hominem, sed super fidem Petri. Petrus igitur non per carnem suam, sed per fidem diuinitus ei reuelatam, fundamentum ecclesiæ est loco Christi, qui eum posuit. Rursus idè Chryostomus in homilia de Petro & Elia: Quia quod est in euangelio, Super hanc petram: sic intel-

De Erasmi falsis annotationibus in margine Hilarij de ædificatione ecclesiæ sic super confessionis petram, aut super fidem.

De interpretatione locorum Hilarij ex ipso Hilario.

Intelligebatur & interpretabatur, id est, super Petrum propter fidem eius firmissimam, idcirco Petrum vocat τὴν κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας, id est, rupem immobilem τὴν πέτραν τῆς ἀρχῆς, id est, petram, quæ scindi non posset τὸν πρῶτον τῆς ἐκκλησίας τὸν πύργον τῆς ἀσάλευτον, id est, primum ecclesiæ, & arcem, quæ quateferi non posset. sanctus Nilus in epist. ad Eusebium: Sacerdotium, inquit, susceperunt homines similes nobis, & carne & sanguine compositi, ut cum aliquem in crimine depræhenderent, de proprijs peccatis admoniti, humanitatem erga homines sui generis ostenderent: ut cerni (inquit) potest in Petro, primo lapide ecclesiæ, qui positus est ἐκ μετανοίας κεφαλὴ, καὶ ἀκρότης χοροῦ τῶν ἀποστόλων, id est, post pœnitentiã vertex, caput, & fastigium chori Apostolorum. Primum lapidem ecclesiæ appellauit Petrum, sic illud euangelij interpretans, sicut per traditionem maiorum secundum scripturas didicerat, Super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Postremò, tempus enim me deficiet, si omnes enumerare velim, Hippolytus martyr & Episcopus Portuensis, in libro de cõsummatione seculi & Antichristo: Petrus, inquit, petra fidei, & magister ecclesiæ, princepsq; discipulorum, qui claus regni habet. Et Synodus magna Chalcedonensis in actione 3. de beato Petro ait, Qui est petra & crepido ecclesiæ catholicæ & rectæ fidei. Item sanctus Theodorus cognomento Studites, eruditissimus author, in epistola ad Paschalem primum, implorâs auxilium eius aduersus sanctarum imaginum insectatores: Audi (inquit) Apostolicum caput, pastor ouium Christi, θεοπρόβλητε, id est, à Deo electe, clauiger regni cælorum, petra fidei, super quam ædificata est ecclesia catholica. Leo etiam Imperator cognomento Sapiens, in quodam sermone ex plurimis, quos mirabili doctrina & spiritu repletos, composuit, explicans totum mysterium apostolici principatus, post resurrectionem (inquit) ter Petrum percontatus, an ab eo diligeretur, ouium suarum ποιμέναρχην, id est, Principem pastorem Christus constituit, deditq; ei pascendi potestatem, petens ab eo pascendi curam, tanquam vicem redamandi. idcirco enim aiebat, Amas me? pascere agnos meos. Petrus verò (inquit) cum intelligeret principatum illum magnum esse, & magnis indigentem viribus, videretq; Ioannem sequentem, illum dico, quem vehementer Christus amabat: Hic (inquit) quid? quod perinde erat, quasi diceret, mène præfici vis caput discipulis? Hunc verò à te dilectum, qui voluit sedere ad dextram, & matrè præmisit, quæ peteret, ut vnus federet ad dextram: huc, inquam, quid facere iubes? Nè igitur occasione erroris aliqui corripere, quod omnibus discipulis communiter dixisset, Quæcunq; scueritis, & quæ sequuntur, respondit Dominus quasi increpans Petrum: Sic eum volo manere, donec rursus veniam, quid ad te? Tu me sequere. Id est, sequere me hoc baculo pastoralis: & sicut ego, cum eram vobiscum, seruabam vos, ut pater vester & caput ac magister, vigilas pro vobis, sic tu esto meo loco, & sequere me, principatu & potestate ista fratres tuos confirmans: te enim volo esse meo loco. Unde manet (inquit) vsq; in hodiernum diem Petrus sequens Christum

in suc-

in successore suo. Hactenus Imperator Leo, cognomento Sapientis dignissimus. Habere ergo principatum & potestatem loco Christi ad confirmandum fratres omnes, quid aliud est, quam esse fundamentum ecclesiae à Christo positum, super quod ecclesiam suam aedificauerit. Hunc quoque locum Leonis recitauit Genadius Scholarius in ijs, quae pro defensione principatus Romani pontificis scripsit, qui Synodo Florentinae interfuit, & Constantinopolitanus Patriarcha postea factus est. Cuius testimonium, ut mihi quidem videtur, plurimum apud Magdeburgenses valere debet: immo magno eos afficere pudore, quod author Graecus aduersus Graecos, etsi non omnes, multos tamen, ecclesiae nostrae in hac dignitate aduersarios, patrociniū veritatis, quam vos oppugnatis, publice tunc suscepit, & suscepto non solum non est inuidia dissentientium & maleuolorum superatus, sed potius à Deo patrono veritatis, summo honore & dignitate in ecclesia sua auctus. per multa ille ex patribus, ex Synodis, atque historijs in vnum caput libri sui congescit, quae ego libenter praetermisi, quod is liber iam Latine translatus, propediem sit in lucem exiturus. Omitto plura alia testimonia veterum patrum, ab alijs obseruata, & ea quae in lib. 1. confessionis Augustinianae cap. 9. indicatis locis nuper notata sunt.

Quomodo Anacletus non scripserit, Super hanc petram, id est, super Ecclesiam Romanam, ut Magdeburgenses finxerunt: et quomodo, ex eo quod ecclesia catholica aedificata est super Petrum, necessario sequatur, ecclesiam Rom. cui praeesse successor Petri, esse principem omnium ecclesiarum, et quomodo non credit vnam ecclesiam catholicam iuxta Symbolum, qui non credit vnam determinatè: vna rursus determinatè non credere, qui caput eius, pontificem non credit. Cap. 7.

*Quid Magde.
finxerunt in
epistol. Anacleti.*

ILLud verò non est dissimulandum, quod cum Anacletus scripsisset in epist. 1. aedificatam esse ecclesiam super sedem Apostolicam, ubi autoritas Petri principis Apostolorum simili tropo dicta est sedes, ut Petrus ipse dictus est petra: Magdeburgenses tamen, ut inuidiosorem apud suos facerent Pontificis Anacleti interpretationem, non super sedem Apostolicam, ut ille ibi scripserat, sed super hanc petram, id est, super Romanam ecclesiam scripsisse finxerunt. sed fortasse respondebunt, si non in prima, at in tertia epist. sic sanctum Anacletum interpretatum esse, cum ait: Hæc verò sacrosancta Romana & Apostolica ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super vniuersas ecclesias, ac totum Christiani populi gregem affecuta est: sicut ipse beato Petro Apostolo dixit, Tu es Petrus, & super hæc petram aedificabo ecclesiam meam: sed nec hoc loco sic Anacletus interpretatus est, ut isti mentiuntur. & si enim ex eo quod ecclesia catholica super hanc petram, id est, super Petrum